

ARMENIË, SPEELBAL VAN MOSKOU EN BRUSSEL

Door: Victor A.C. Remouchamps. Luitenant-kolonel der Artillerie (b.d.)

Militair en politiek analist

September 2017

Inleiding

Armenië, een Europees land in het zuiden van de Kaukasus, heeft in de achterliggende periode aanzienlijke inspanningen gedaan om op de radar van de Europese Commissie te komen en te blijven. De situatie in dat deel van de Kaukasus is echter complexer dan Armeense regeringsfunctionarissen Brussel hebben geschilderd. Om verschillende redenen zijn Moskou en Jerevan nog sterk met elkaar verbonden. Vooral de energie-afhankelijkheid van de Russische beer maakt niemand in Armenië aan het lachen. Daarnaast dringt Moskou er bij Jerevan voortdurend op aan een sterke militaire vierdimensionale Russische eenheid in het noordoosten te stationeren om - volgens de propagandamachine aan het Rode Plein - de Jihadistische opmars aan de perimeter van het voormalige Sovjet territorium te kunnen stoppen. Mocht Moskou er in slagen om Armenië binnen de Russische Federatie te harken, dan grenst de Russische militaire invloedssfeer aan Turkije en Iran. Ook Azerbeidjan zal zich gezien de eeuwenlange strijd over de Armeense enclave Nagorno Karabach niet op zijn gemak voelen.

De Veiligheid van Armenië

Het Khorasan emiraat

Het is duidelijk dat vooral de olie- en aardgaspijplijnen die van Azerbeidjan vlak bij Armeens grondgebied naar Turkije lopen, de interesse van Moskou prikkelen. Armenië kan - net als Rusland in Europa regelmatig doet - die buurlanden de duimschroeven flink aandraaien om politieke doelen te bereiken.

In een eerder artikel¹ is benadrukt dat Moskou, zeker na het kraken van de IS weerstand in het Midden Oosten, zich ongerust maakt over

de opmars van het islamitisch extremisme en diens streven naar een (virtuele) verbinding tussen een Noord Kaukasus en Khorasan² emiraat. Vooral de zuidrand van de Kaukasus levert de kleine Tsaar hoofdpijn op, omdat de bevolking van de republiekjes³ iets te enthousiast zijn over de manier waarop teruggekeerde Jihad-veteranen het dagelijkse leven volgens de Koran en sharia willen structureren. Als de signalen niet bedriegen, zullen islamitische geweldsexplosies echter niet beperkt blijven tot de Kaukasus, omdat het nog maar de vraag is hoe lang de Tataren in het Wolgabekken buiten de IS invloed kunnen blijven en zich afzijdig kunnen houden van aanslagen. Daarnaast ligt ook het Jihadistische

gevaar vanuit de Centraal Aziatische buurlanden op de loer. Het wachten is op een moment waarop de situatie in een van de aangrenzende Centraal-Aziatische republieken⁴ uit de hand loopt. Zo'n destabilisatie heeft een grensoverschrijdend effect en kan overslaan naar de twee kwetsbare zuidelijke republieken van de Russische Federatie. Naar Tsjetsjenië en Dagestan.⁵ Het is bovendien niet ondenkbaar dat een langer durende destabilisatie van het zuiden van de Russische Federatie en diens periferie, overslaat naar andere delen van de RF en het is niet meer ondenkbaar dat die ontwikkeling uiteindelijk op de deur van het Kremlin zal kloppen.

Banden tussen Jerevan en Moskou.

Moskou onderhoudt goede betrekkingen met de Armeense president. Zoals gebruikelijk worden voortdurende de historische banden tussen beide landen als grond daarvoor er met de haren gesleept. Die goede historische betrekkingen gaan terug tot de tijd dat de Armeense samenleving, tijdens de genocide van 1915 door de legers van de Ottomanen, bescherming zochten en kregen bij de Russische Tsaar. Anno 2017 is die bescherming echter op een andere leest geschoeid dan een eeuw geleden en wordt gesymboliseerd door het Russische garnizoen in Guymri, in het noordoosten van Armenië. Een 5000 man sterk contingent dat inmiddels is uitgegroeid tot een drie en vermoedelijk vierdimensionale strijdmacht met Buk,⁶ S-300 luchtverdedigingssystemen, MI 35M gevechtshelikopters en MIG 29 jachtbommenwerpers. Vermoedelijk stromen op korte termijn ook ISKANDER grond-grondraketsystemen in. Die strijdmacht kan weliswaar de gehele zuidelijke rand van de Kaukasus bestrijken, maar is volgens Moskou ze zwak om de zuidelijke periferie te beveiligen en de stromen Jihad-strijders uit het Midden Oosten en Centraal Azië af te stoppen,

Om die reden wilde Moskou eind 2016 een *Military Task Force Agreement* sluiten om middels een aanzienlijke versterking van de gevechtskracht in Guymri "de soevereiniteit van Armenië te waarborgen". In eerste instantie is de bedreiging van die soevereiniteit niet gerelateerd aan het Jihadisme dan wel de wens om het reeds eerder genoemde *Noord Kaukasus* en *Khorasan emiraat* op te richten en met elkaar in virtuele en/of geografische zin te verbinden, maar om de Russische druk op het buurland Azerbeidzjan op te kunnen voeren. Een soevereine staat en aartsvijand van Rusland met nauwelijks 10 miljoen inwoners, een nietszeggende defensieorganisatie,⁷ maar gezegend met rijke fossiele energievoorraden.

Armenië is sterk verankerd met Moskou. Niet alleen door de historie, het Russische contingent in Guymri, het 2016 *Military Task Force Agreement*, maar ook door zijn lidmaatschap van de door Moskou gestuurde *Collective Security Treaty Organisation* (CSTO). In september 2013 gaf Armenië te kennen afstand te nemen van de *Association Agreement* met de EU en besloot kort daarop zich aan te sluiten bij de door de Russen geleide, maar inmiddels bijna ter ziele gegane, *Eurasian Economic Union* (EEU) en daarom stemde het land in de UN vóór de Russische annexatie van de Krim.

Onrust

Die banden en besluiten schetsen optisch weliswaar een beeld van een door Moskou aangestuurde regering in Jerevan, maar onderhuids bestaat bij de bevolking de nodige onvrede tegen de slaafse Moskou-politiek van de regering. Vertegenwoordigers wijzen

herhaaldelijk op de opportunistische en vaak hypocriete instelling van Moskou. Niet vergeten wordt dat delen van de bevolking die in grensgebied tussen Rusland en de Transkaukasus (het huidige Armenië) woonden en voor de moordpartijen van de Ottomanen naar Rusland waren gevlucht, na het verjagen van de Ottomanen geen toestemming kregen om terug te keren naar huis en haard in Kars, Ardahan, Olti, Ardvin, Alashkert, Basen en andere steden. Rusland wilde de ontvolkte regio's laten bewonen door Kozakken.⁸ Ook het feit dat Rusland als de zelf aangewezen beschermheer van Armenië, aan aartsvijand Azerbeidzjan wapens verkoopt, wekt niet alleen verbazing, maar heel mild gezegd ook de nodige wrevel bij de doorsnee Armeen.⁹

Clashes with police in Gyumri protesting murder of Armenian family by Russian soldier
Photo www.euromaidan.com

Blijkbaar is de greep van Moskou op Armenië nog niet zo sterk dat de gevestigde media in hun berichtgeving naar de bevolking gestuurd resp. beknot worden. Mede door die openlijke, onafhankelijke berichtgeving kwam de bevolking in 2015 in opstand tegen het beleid van haar eigen regering. De moord op een Azeri familie door een soldaat van de Russische bezettingsmacht in Gyumri,

was een reden om de straat op te gaan en toen duidelijk werd dat de Russische dader niet vervolgd zou worden, sloeg de brand in het kruitvat en was een beperkte volksopstand het gevolg.

President Sargysan en Poetin. Foto : MIKHAIL METZEL/AFP/Getty Images

De kritiek op het beleid van de president Sherzh Sargysan is een ander voorbeeld dat de Russische greep op de Armeense media nogal los is. De media schrijven onder meer dat hun president de belangrijkste Armeense politicus is met pro-Moskou sentimenten, waardoor hij zich mag verheugen in een groeiende impopulariteit bij de Armeen in de straat. Voorts verschijnen in de media ook regelmatig berichten dat de Volksvertegenwoordiging herhaaldelijk voorstellen doet om Armenië een meer

Westers gerichte politiek te laten bedrijven. Sommige volksvertegenwoordigers tonen zelfs een streven naar een mogelijke aansluiting bij de NAVO. Volgens Nikita Isayev, Directeur van het *Moscow Institute of Current Economics*, wordt "Armenië gegijzeld door het pro-Moskou beleid van de president". De invloedrijke Armeense oriëntalist; Karnie Gevorkyan gaat zelfs verder door de toestand in Armenië te vergelijken met die in Oekraïne in de zomer van 2014. Hij sluit niet uit dat de zittende president - net als de toenmalige pro-Russische

president van Oekraïne Yanukovich - door een volksbeweging van zijn troon zal worden gestoten en het land zal moeten ontvluchten.

Regering versus de bevolking.

Het is gezien de strategische positie van Armenië begrijpelijk dat Moskou zijn greep op Jerevan wil versterken om invloed te kunnen houden op de transitie van fossiele energie en het intomen van een Jihad-expansie. In het verlengde daarvan is het niet verrassend dat Jerevan Moskou wel binnen handbereik wil houden, maar niet in huis wil hebben om de bezoekers uit Brussel niet af te schrikken. Het politieke kartel dat rijkelijk door Moskou wordt gepamperd, ziet de huidige innige relatie met Moskou nog steeds als de beste optie (voor dat kartel). Zoals gebruikelijk wil het volk een andere naar het Westen gerichte weg inslaan. De twee partijen staan lijnrecht tegenover elkaar, waarbij zo op het oog de president en zijn adepten in een betere positie verkeren dan het volk. Hij heeft de Russische vuist achter zich; het volk kan misschien rekenen op de politieke babbelbox in Brussel.

Moskou zal niet toestaan dat Armenië, net als Oekraïne, in het kamp van de tegenstander voor de regen gaat schuilen. De geografische en economische belangen zijn daarvoor te groot, bovendien weten Poetin c.s inmiddels hoe de hazen in Brussel lopen. Onze Limburgse vriend is daarvan het beste voorbeeld. Vanuit de luie stoel met machtswoorden strooien, weigeren om een blik uit het raam te werpen en de realiteit onder ogen te zien en vervolgens tevreden over zichzelf, indutten.

Gelet op het ontbreken van een harde Brusselse vuist, is het de vraag wat in de nabije toekomst de weegschaal naar Moskou of naar Brussel doet doorslaan. Mocht die naar Moskou doorslaan, dan kan een Russische oplossing als Georgië in 2008 (Abchazië, en Zuid Ossetië), Transnistrië en Oekraïne 2014 (Krim en Donbas) het resultaat zijn van het krachteloos gehuil uit de krochten van Brussel.

¹ Zie artikel "*Jihadistische Hoofdpijn voor Poetin*"

² Een historische regio die voornamelijk het noordwesten van Afghanistan, noordoostelijk Iran, zuidelijk Turkmenistan en Oezbekistan beslaat.

³ Dagestan, Tsjetsjenië, Noord- en Zuid Ossetië, Kabardië-Balkarië , Karatsjai-Cherkessia. Allemaal landen met een groot percentage Islamieten.

⁴ Turkmenistan, Oezbekistan, Tadzjikistan en Kirgizië.

⁵ Zeven niet-Russische Republieken in de RF hebben een overwegende moslimbevolking. Naast Dagestan en Tsjetsjenië zijn dat Ingoesjetië, Kabardino-Balkaria, Karachayevo-Cherkessia. Twee andere staan op het punt om een moslim meerderheid te krijgen nl. Tatarstan en Bashkortostan.

⁶ BUK. NAVO benaming: *Gadfly*.

⁷ De strijdkrachten van Azerbeidzjan bestaan uit: 56.840 man landstrijdkrachten, 7.900 man luchstrijdkrachten (inbegrepen luchtverdedigingseenheden) en 2.200 man in de marine.

⁸ De achterliggende gedachte was dat Rusland van mening was dat zij als compensatie voor de verloren Russisch- Japanse oorlog gecompenseerd diende te worden met Ottomaans grondgebied.

⁹ Het publiek vergeet dat in de Armeens-Azerbeidjaanse oorlog over Nagorno Karabach, Armenië bewapend werd door Moskou. De oorlog resulteerde in een verlies van 30.000 slachtoffers en honderdduizenden Azeri's werden verdreven.